

LAPPEENRANNAN SEURAKUNTAYHTYMÄN SAIRAALASIELUNHOIDON PALVELUKUVAUS

Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämä sairaalasielunhoito ankkuroituu kirkon perustehtävään sekä kirkon ja terveydenhuollon yhteisiin päätöksiin ja suosituksiin:

- Euroopan sairaalasielunhoidon standardit, hyväksytty Turussa 15.6.2002.
- Kehittyvän avohoidon haaste seurakunnan sielunhoitotehtävälle.
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous, kirjelmä no 6, 12.9.1989.
- Suositus sielunhoidosta sairaaloissa, terveystieteissä ja sosiaalitoimissa. Kirkkohallitus: Ohjeita ja tietoja 13/1983 ja Lääkintöhallitus Dno 2013/101/83.
- Sairaalasielunhoidon Euroopan verkoston julkilausuma- Sairaalasielunhoito muutosten keskellä, 1.6.2014

Sairaalasielunhoitaja toimii seurakuntien palkkaamana terveydenhuollossa.

Palvelun tarkoitus:

Sairaalasielunhoito on potilaan, hänen läheistensä ja henkilökunnan tukemista sairauden ja kriisien keskellä, hoitotyön arjessa ja vaativissa erityistilanteissa.

Palvelun kohderyhmä:

Sairaalasielunhoidon kohderyhmänä ovat terveydenhuollon yksikössä hoitajaksolla olevat potilaat tai hoivakotien asukkaat. Laitoksessa olevien potilaiden/ asukkaiden lisäksi sairaalasielunhoitaja työskentelee avohoidon asiakkaiden, läheisten ja terveydenhuollon henkilökunnan kanssa.

Palvelun sisältö:

Sairaalasielunhoidossa työskennellään sielunhoidollisen tai terapeuttisen keskustelun menetelmin. Sairaalasielunhoitaja tapaa asiakkaita joko yksilötapaamisissa tai asiakkaan toivomuksen mukaan ryhmätapaamisissa. Keskustelut ovat luottamuksellisia.

Sairaalasielunhoitaja ei anna lausuntoja. Poikkeuksena on huoli lasten turvallisuudesta. Se velvoittaa työntekijät lastensuojeluilmoituksen tekemiseen (Lastensuojelulaki 683/1983, 40§, Rikoslaki 15 luku, 10§).

Sairaalasielunhoitaja toimii työssään kokonaisvaltaisen hoidon hyväksi. Hän on koko hoitoyhteisöä varten ja toimii yhteyshenkilönä uskonnollisten yhteisöjen ja terveydenhuollon välillä. Sairaalasielunhoitaja osallistuu hoidon eettisten kysymysten pohdintaan. Hän on sairauden herättämien elämänarvoja ja elämänkatsomusta koskevien kysymysten asiantuntija. Hengellinen ja henkinen tuki saattohoidossa ja surevien omaisten tukeminen ovat osana sairaalasielunhoitajan tehtäviä.

Palvelun arvopohja:

Sairaalasielunhoitaja kunnioittaa potilaan ihmisarvoa, vakaumusta ja koskemattomuutta riippumatta tämän taustasta ja elämänkatsomuksesta. Itsemääräämisoikeus on selvästi määritelty perustuslaissa sekä laissa potilaan asemasta ja oikeuksista. Sairaalasielunhoidon ydin on työntekijän ja potilaan luottamuksellinen sielunhoitosuhde, jossa potilas voi käsitellä kaikkia elämäänsä ja sairautensa liittyviä asioita sekä saada sielunhoidollista tukea ja lohdutusta. Sielunhoitajan ja potilaan kontakti syntyy tavallisimmin potilaan tai hänen läheistensä aloitteesta. Myös lääkärin tai hoitajan kanssa käydyt keskustelut voivat olla yhteydenoton taustalla. Potilaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen sielunhoitaja varmistaa, että kyseessä on potilaan oma tahto, ja sopii hänen kanssaan yhteistyön käytännöistä, tavoitteista ja periaatteista. Sielunhoitaja on tarvittaessa yhteydessä muihin kirkkoihin tai uskonnollisiin yhteisöihin ja hankkii potilaalle tämän toivomaa sielunhoidollista apua.

Työtä ohjaavat lait:

Uskonnonvapaus on kaikkien Suomessa asuvien perusoikeus. Perustuslain 11 §:n (2003) mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen omantuntonsa vastaisesti osallistumaan uskonnon harjoittamiseen. Uskonnonvapaus on paitsi yksilön myös yhteisön oikeus. Yhteisen uskonnonharjoituksen osalta uskonnonvapauteen kuuluu esimerkiksi potilaan ja sielunhoitajan oikeus molempien niin halutessa harjoittaa yhteisesti uskontoaan. Kaikkien uskonnollisten yhteisöjen ja uskontokuntiin kuulumattomien oikeuksia on ehdottomasti kunnioitettava.

Potilaslain mukaan sairaalapappi on hoitoyhteisössä sivullinen, koska hän ei ole terveydenhuollon ammattilainen eikä tee hoitotyötä. Sairaalapappi on kirkon työntekijä ja noudattaa myös kirkkolakia ja kirkkojärjestystä. Potilaslain lähtökohta on potilaan itsemääräämisoikeus. Sairaalapapin oikeus tutustua potilaan asiakirjoihin edellyttää potilaalta tai poikkeustapauksissa häntä edustavalta henkilöltä saatua lupaa.

Palvelun hyödyt:

Sairaalasielunhoitaja tukee kokonaisvaltaista ihmiskuvaa ihmissuhteiden yhteisössä, johon kuuluvat potilaat, heidän läheisensä ja henkilökunta. Sielunhoitotyön päämääränä on etsiä vastauksia yhdessä sairaan ja kärsivän ihmisen kanssa elämäkatsomuksellisiin, hengellisiin ja henkisiin kysymyksiin. Kohtaaminen on kokonaisvaltaista.

Työntekijä tukee hoitohenkilökuntaa hoitotyön arjessa ja vaativissa kriisitilanteissa. Tuki lisää työntekijöiden jaksamista ja parantaa hoidon laatua. Sairaalasielunhoitaja on osaltaan rakentamassa parantavaa yhteisöä, jonka perustana ovat eettisyys, merkityksellisyys ja eri uskonnoille yhteiset perusarvot kuten; rakkaus, myötätunto ja oikeudenmukaisuus.

Laatukriteerit:

Sairaalasielunhoitajana toimiminen edellyttää todettua soveltuvuutta tehtävään ja kirkon hyväksymää erikoistumiskoulutusta. Sairaalasielunhoitajan erityiskoulutus on laajuudeltaan 60 opintopistettä, kesto 3 vuotta. Sairaalasielunhoitajat osallistuvat osaamistaan tukevaan lisäkoulutukseen (työnohjaajakoulutus, psykoterapiakoulutus, syventävät koulutukset). Jatkuvan koulutuksen ja työnohjauksen avulla sielunhoitaja kehittää kykyään ymmärtää ihmisen sairautta ja kriisejä sekä lisää itsetuntemustaan ja vuorovaikutustaitojaan.

Resurssit:

Lappeenrannan seurakuntayhtymässä on kolme sairaalasielunhoitajaa, sairaalapappia. He työskentelevät säännöllisesti Etelä-Karjalan keskussairaalassa, Armilan kuntoutuskeskuksessa sekä Juurakkokadun, Lehmuskodin, Leivontien, Ortamonpuiston, Pienniemenkadun, Penttiläntien ja Sammonkodin palvelukodeissa. Heillä on mahdollisuus myös moniammatilliseen työskentelyyn asiakkaan hyväksi kirkon toisten työntekijöiden kanssa (perheneuvonta, lapsityö, erityisnuorisotyö, diakonia).

TYÖSKENTELYTAVAT

Sairaalasielunhoidon keskeisiä työskentelytapoja ovat sielunhoidollinen keskustelu, yksityinen ehtoollinen, öljyllä voitelu, rukoushetket, saattohartaus, muistelu- /elämäntarinaryhmät, sururyhmät, konsultaatio, koulutukset, alustukset ja osastotunnit.

Sielunhoidollinen keskustelu

Sielunhoidollinen keskustelu on auttavaa kohtaamista, jossa pappi, muu seurakunnan työntekijä tai vapaaehtoistyöntekijä asettuu tukea tarvitsevan ihmisen rinnalle, kuuntelee ja keskustelee. Sielunhoidollinen keskustelu on tukea, joka kohdistuu ihmisen mieleen ja psyykkiseen kokemistodellisuuteen. Siinä voidaan sisällöllisesti käsitellä psyykkiseen tilaan liittyviä asioita ja / tai hengellisiä kysymyksiä.

Sielunhoidollisen keskustelun ydin on sielunhoidettavan ja sielunhoitajan luottamuksellinen sielunhoitosuhde, jossa sielunhoidettava voi käsitellä kaikkia elämäänsä ja sairauteensa liittyviä asioita sekä saada tukea ja lohdutusta. Sielunhoidollisen keskustelun keskeisiä teemoja ovat elämän merkitysten etsiminen, Jumala-suhteen tutkiminen, ihmissuhteiden pohtiminen ja luopumiseen liittyvät teemat. Sielunhoidollisen keskustelun lähestymistapa on kokonaisvaltainen, mikä mahdollistaa rehellisen ja avoimen yhteistoiminnan muita maailmankatsomuksia ja uskontoja edustavien henkilöiden kanssa. Sielunhoidollinen keskustelu on avointa ja supportiivista toimintaa.

Sielunhoidollisen keskustelun tavoitteena on tukea sielunhoidettavaa etsimään ja löytämään merkityksiä elämäänsä. Se vaikuttaa ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin, vahvistaa turvallisuudentunnetta, ylläpitää toivoa ja vahvistaa luottamusta.

Rukous voi olla osa sielunhoidollista keskustelua. Joskus koko keskustelu on rukousta. Rukous on tapa olla Jumalan kasvojen edessä. Rukous syntyy - joskus hauraastakin - toivosta tulla kuulluksi ja nähdyksi: Jumala kuule minua! Vastaa minulle! Rukouksessa ihminen usein sanoittaa jotakin sisimmästään. Rukous voi olla myös sanatonta puhetta, tai se voi olla rukousta toisen puolesta, esirukousta. Rukoilla voi vapaasti omin sanoin tai käyttää valmiita rukouksia. Sielunhoitaja voi olla tukena ja rohkaista rukoukseen. Rukous vahvistaa ihmisen luottamusta siihen, että hän ei ole tilanteessaan yksin.

Yksityinen ehtoollinen

Ehtoollisen vietto vahvistaa potilaan ja hänen läheistensä uskoa, lisää toivoa ja välittää rakkautta. Ehtoollinen vahvistaa hengellistä elämää ja lupausta iankaikkisesta elämästä. Se on yhteyden, ilon ja kiitoksen ateria. Ehtoollishetkeen voivat osallistua potilas ja hänen läheisensä sekä mahdollisesti myös henkilökuntaa.

Ehtoollisessa on tärkeää että välittyy ajatus siitä, että Jumala antaa anteeksi kaiken, hyväksyy ihmisen sellaisenaan ja on lähellä. Ehtoollisen viettäminen liittyy monen ihmisen elämässä ja muistoissa määrättyihin kirkkovuoden ajankohtiin. Ehtoollisessa käytettävät leipä ja viini auttavat ymmärtämään selkeämmin sen merkitystä. Leivän ja viinin maun tunteminen suussa voivat herättää muistoja ja ajatuksia hyvinkin huonokuntoisessa tai muistisairauksista kärsivässä potilaassa.

Öljyllä voitelu

Sairaan voitelemine öljyllä on vanha kirkollinen perinne, jonka juuret ovat Raamatussa (Jaak. 5:14–15) ja varhaiskirkon elämässä. Voitelemine tulee kyseeseen erityisesti niissä tilanteissa, joissa seurakunnan jäsen ei enää kykene vastaanottamaan pyhää ehtoollista.

Öljyllä voiteluun voivat osallistua potilas itse ja hänen läheisensä sekä mahdollisesti henkilökuntaa. Sairas voidaan siunata joko känttenpäällepanemisella tai öljyllä voitelemisella.

Öljyllä voitelu merkitsee rukousta sairaan puolesta tai hänen kanssaan sekä siunaamista. Öljyllä voitelu tukee sairasta henkisesti.

Rukoushetki sairaan luona

Rukoushetkessä vakuutetaan Jumalan läsnäoloa kaikissa elämän vaiheissa ja rukoillaan Jumalan kannattelua sairauden keskellä.

Rukoushetkeen voivat osallistua potilas ja hänen läheisensä sekä mahdollisesti terveydenhuollon yksikön henkilökuntaa.

Potilas ja hänen läheisensä saavat toivoa elämään sairauden keskellä. Heidän luottamuksensa tulevaisuuden suhteen vahvistuu ja turvallisuudentunteensa lisääntyy.

Rukoushetki kuolevan luona

Rukoushetkessä vakuutetaan Jumalan läsnäoloa kaikkina elämän hetkinä ja rukoillaan Jumalan turvaa kuoleman hetkellä sekä apua omaisille.

Rukoushetkeen voivat osallistua potilas ja hänen läheisensä sekä mahdollisesti terveydenhuollon yksikön henkilökuntaa.

Kuolevan potilas saa lohdutusta. Häntä rohkaistaan turvautumaan Jumalaan kuoleman hetkellä. Läheiset saavat tukea luopumisen hetkeen.

Saattohartaus

Saattohartaus on rukoushetki, joka toimitetaan kuoleman tapahduttua.

Saattohartauteen osallistuvat tavallisesti vainajan läheiset sekä mahdollisesti terveydenhuollon yksikön henkilökuntaa.

Läheisen kuolema pysäyttää, hämmentää ja saa ihmisen etsimään lohdutusta. Kuolema herättää usein myös Jumalakaipuun. Saattohartaudessa on mahdollisuus hiljentyä, pyytää voimia menetyksestä selviämiseen, kokea yhteyttä läheisten kanssa, jakaa surua ja saada lohdutusta.

Muistelu-/elämäntarinaryhmä

Muisteleminen on menneisyyden uudelleenrakentamista eikä vain mieleen palauttamista. Tarkoituksena on katsoa nykyäkökulmalla elämää taaksepäin, menneisyyteen, arvioida ja jäsentää elettyä. Osallistujalla on mahdollisuus jäsentää oman elämänsä tarinoiden ja kertomusten avulla tapahtumia, tehdä johdonmukainen kokonaisuus eletystä elämästä. Hänellä on mahdollisuus antaa asioille uusia merkityksiä, jakaa onnellisia asioita ja tulla lohdutetuksi asioissa, jotka ovat satuttaneet. Kerronta voi tapahtua myös näytelmän, elokuvan tai yksittäisen kuvan kautta. Yksi kertomus voidaan tulkita monella tavalla. Tarina kuljettaa ihmistä eteenpäin ja tarinoissa näyttäytyy kertojan tahto. Tarinan mielekkyys voi liittyä kokemukseen siitä, miten oman tarinan kautta liittyy suurempaan kokonaisuuteen. Osa tarinasta jää ihmisen sisäiseksi tarinaksi, kaikkea ei kerrota.

Muisteluryhmä tai elämäntarinaryhmä tarkoittaa pienryhmää (6-8 henkeä) jonka jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ryhmälle on määritelty tarkoitus, rajat, säännöt, työnjako, roolit ja johtajuus. Ryhmä on suljettu ryhmä, siihen voi kuulua sekä naisia että

miehiä. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa 1h – 1.5h tuntia kerrallaan, 5-10 kertaa. Ryhmällä on siihen sitoutunut ohjaaja.

Muistelemisen avulla voidaan rakentaa hyvää elämää ja hyvää ikääntymistä. Muistelu yleisesti voi toimia sosiaalisena sekä yksilöllisenä keinona vakuuttua eletyn elämän arvosta. Ryhmäkokoontumisten myötä syntyy kertomus omasta elämästä. Tämän mahdollistavat toiset kuulijat ja kertojan vuorovaikutus toisten kanssa ryhmäkokoontumisten aikana. Kertominen ja kuunteleminen ovat mielekäs tapa kokoontua yhdessä ja arvostaa toista ihmistä. Ihmiset tulevat autenttisesti kuulluksi ja nähdyksi. Yhteisten, jaettujen sukupolvikokemusten myötä ryhmässä toteutuu vertaisuuden ja ymmärretyksi tulemisen kokemus. Vertaistuen avulla voidaan sanoittaa muutoin vaikeasti tavoitettavia tunteita.

Sururyhmä

Sururyhmä tarjoaa tilan kuolemaan liittyville tunteille ja ajatuksille. Sururyhmässä on mahdollisuus saada ja antaa vertaistukea ja prosessoida omaa menetystään ja suruaan.

Sururyhmä pyritään muodostamaan siten, että vertaisuus toteutuisi mahdollisimman hyvin. Tämä tarkoittaa osallistujien mahdollisimman samankaltaisesta menetyksestä johtuvaa surua. Sururyhmä kokoontuu tavallisesti 6-10 kertaa. Ryhmässä on keskimäärin 6-8 osallistujaa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla sovitaan ryhmän kanssa yhteiset pelisäännöt, mm. sitoutuminen luottamuksellisuuteen, vaikenemisen ja puhumisen vapaus, tunteiden salliminen ja niihin rohkaiseminen ja velvollisuus ilmoittaa poissaolosta. Ensimmäisellä kerralla osallistujat kertovat myös hieman itsestään ja omasta menetyksestä. Seuraavilla kerroilla ryhmän ohjaaja alustaa tapaamisen jostakin temasta.

Teemoja ovat muun muassa surutyön vaiheet, kuolemaan liittyvät ajatukset, kysymykset omasta selviämisestä ja jaksamisesta ja pohdintaa elämän jatkumisesta. Yleensä ryhmässä käydään läpi myös tapaamisten välisiä tunnelmia.

Läheisen ihmisen kuolema on syvä ja voimakas kokemus. Siksi sen läpikäymiseen tarvitaan paljon tilaa ja aikaa sekä usein myös toisia ihmisiä. Surun maastossa kuljetaan omaa tahtia, mutta usein surun jakaminen toisen kanssa auttaa. Sururyhmä on tärkeä purku- ja latauspaikka, toisistaan välittävien ja toisiaan tukevien muodostama vertaisryhmä, jossa on lupa surra, näyttää suruaan, keskustella ja kysyä vaikeitakin kysymyksiä

luottamuksellisessa ilmapiirissä. Vertaistuen avulla voidaan sanoittaa muutoin vaikeasti tavoitettavia tunteita.

Konsultaatio

Konsultaatiolla tarkoitetaan kertaluonteista ohjaustoimintaa tai lyhytkestoista prosessia. Konsultaatiossa pyritään ratkaisemaan jokin ajankohtainen, rajattu työhön liittyvä ongelma.

Konsultaatiopalvelu on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ja työyhteisön sekä kirkon ja järjestöjen työntekijöiden ja työyhteisöjen tukemiseksi ja avuksi työtehtävien hoidossa

Koulutukset, alustukset ja osastotunnit

Koulutusten, alustusten ja osastotuntien tarkoitus on antaa tietoa sairaalasielunhoidon erityisalaan liittyvistä teemoista, lisätä taitoja ja tukea osaltaan hyvän hoidon toteutumista.

Koulutuksia ja alustuksia sairaalasielunhoidon erityisteemoista järjestetään erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle, alan opiskelijoille sekä kaikille sielunhoidon kysymyksistä kiinnostuneille.

Osastotunnit järjestetään terveydenhuollon yksiköissä osastoiden henkilökunnalle sekä alan opiskelijoille.

Koulutuksiin osallistuvissa vahvistuu ymmärrys moniammatillisuuden merkityksestä potilaan kokonaisvaltaisen hyvän hoidon toteuttamisessa. Tieto sairaalasielunhoidon keinoista tukea potilaita, läheisiä ja henkilökuntaa lisääntyy. Osallistujat saavat uutta tietoa, taitoja ja rohkeutta kohtaamiseen.

Tämä Lappeenrannan seurakuntayhtymän sairaalasielunhoidon palvelukuvaus on laadittu Kirkkohallituksen diakonia- ja sielunhoitoyksikön asiantuntijan Virpi Sipilän laatiman luonnoksen pohjalta kuvaamaan sairaalasielunhoitotyötä Lappeenrannassa.

